

MŰVÉSZETI ÉLET

ÍRÁSMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS. Ki nem emlíazzik még középiskolás tanulóvéneink szomorú szépművészeti óráira s az ennél is szomorúbb „szabadkézű” betűrajzolásra, mikor vonalzóval, körzővel „vetették” a betűket? „Schrift kommt vom Schreiben” — mondta harminc évvel ezelőtől *Larisch* Rudolf, a bécsi iparművészeti iskola grafikai tanszere és ennek a jelzőnek mélyreható következményei lettek. Egyszeriben eltűnt a grafika műhelyéből a „díszírás”, pepecselgetés a betűkkel. Lénia és církalom helyett jött a nádtoll, a Redistoll, a folyékony ritmussal írt lap, azoknak a vetett betűknek üteme, melyek olvashatók, dísztelenek és mégis szépek, mint a glédába sorakoztatott tornamozdulatok. Az osztrák, a német, a svájci, az angol grafikai iskolákon vezető-elvévé vált az a *Larisch*-féle elv, hogy egy írott lapnak a legszebb ékesége maga a betű. Igazságtalanok lennének az angol *Johnston* Edward írást, hogyha e puritán egyszerűségű írásművészet diadalrajtatásában ugyanakkora részt nem adnánk neki, mint *Larisch*-nak. Amely bizonyos, hogy ez a gondolat nagy tisztaságot teremtett nemcsak a díszoklevelek s egyéb pergamene írt szövegek világában, hanem a könyvdíszítés, a tipográfia, az üzleti grafika, sőt a modern rajzoktatás területén is. Joggal ünnepelethek tehát az év tavaszán a bécsi iparművészeti Múzeum nemzerkői írásművészeti kiállításán *Larisch* Rudolfot Európa legjobb nevű „írás-tudósi”, betűtervezői, plakátdíszítői. Igazi mesterek ez az ősz tanszere, akinek hevenyes születésnapjára mindentinnen elküldték java munkáikat. Ebben a kiállításban a magyarok is nagy sikerrel vettek részt. Munkájukat ügyes csoportosításban azután írthoz is közszemlére tette ki az iparművészeti Múzeum, amely ezzel a modern törekvések írást tartozó figyelmességének s az élők megbecsülésének is tanulelét adta. A kiállítás körülbelül mindazoknak reprezentáns munkáit felölelte, akik az utóbbi tízenöt év alkalmazott grafikájában s üzleti grafikaijában tevékenykednek. Nem mondhatnánk, hogy mindnyájan a *Larisch*-féle tanítás szellemében működnek. Sokan, a legtöbben, inkább archaizáló hajlandósággal a régi kézíratos könyvek, a pompás missalék, a barokk és rokokó könyvművészet tarka lapjaiba merülnek a ebből szűrődik le modern díszítőkedvük formavilága. Mintegy tízenöt évvel ezelőtől, mikor *Heibing* Ferenc az új nemzedék főneveléséhez fogott, a bécsi s angol betű-puritanizmus szelleme még általános volt. De mintha megállt és megcsontosodott volna ez a felfogás az iskolában s alig egy-két tantárványt látunk ma, akik ez egyszerűségű formálba is lendületet, szellemet visznek (*Busay* Balázs, *Singhofer* Géza).

A volt növendékek legtöbbször frissen, rugalmasabb, de egyáltalán ornamentálisabb is lett, mint a modernség tradícióiban megmerevedett írásművészeti oktatás. A maguk útján járva, a külföldi könyvtárait bujva és a régiégen-ismádság utolsó tíz évének lázait átélve rá-érezemlék, hogy mennyi kincs van a *mi levéltáraink polcain, mennyi dühöt codexeknél lapjain s mennyi léletlen szín selymeinken és zománcos ékszerjeinken. Ezt az artistikus felfogást Falus Elek indítja el s itt meglátni fejlődésmentét egészen a legfiatalabb nemzedékig. Angol Morris-sziluszon át magyarrá válni, erre adott példát Falus. Koronázási eskülapja ennek ragyogó s mégis tartózkodó vallomástétele. Kner Erzsébet az egyszerű, szinte középkori tisztaságú betűvetés nyugalmát képviseli. *Tütössy* Edith pedig egy pár borkötésen csodálatosan érezte meg, milyen erő van a jól szabott, arányos címsorokban. Kovács Erzsébet lírikusan kifinomodott azon a Hubay-oklevélén, mely telve van okos oecodómával és középkori zenével. *Fischer* Margit (aki az itt — sajnos — egyáltalán nem szereplő *Galambos* Margittal) a németek legmodernebb írást, a konstruktívizmust képviseli nálunk, színelikben kissé bogyódt címlapokat adott. Viszont a németek ma legcsodálhatóbb „forradalmára” *Tschichold* Iván (amint Lipcsében mondták: „a rettentés”) egy jelen jótan s fegyelmezett japon még mit sem érül el mai száltságából. *Végh* Gusztáv egy nagy európai kultúra levegőjét fejezi ki gyönyörű egyházművészeti lapjain s modern francia poéták anthológiáján. Játékos könnyedséggel bínik mindenkor írásművészeti stílusával, de alapjában romantikus, akinek lapjain a betű csak egy hangszer a mennyi zenekarban. Érdekesekek, sőt eruptív erővel ragadnak magukkal *Jaschik* Álmos lapjai. Kempis-kalendáriusának ódon frakturáját bizonyára a „malno-rajnal” német könyvművészet legszebb mai termékei mellé állították. De ki érthette meg odaát a *Laján* töl az a mély, történelmi magyarságot, mely *Otto* királyi abc-és könyvből, a *Losonczy* Istváné krónikájából, vagy a mézenbáros-díszítmények cífrabetűs meséskönyvből áradt felénk? *Jaschik* betűművész, írás-fizsátele valami okkult belemertülést eredményez az írás egész őstörténetébe. Ebből születtek meg parafrázisai, elragadtatózó lapjai, melyeken a magyar betűk ritmusából hol mór-arab, hol perzsa könyvlapok keleti ütemeit szóaltatja meg. Sugallóerejük megbővülti tantárványait is, akik közt *Geöcze* Bözsi, *Pap* Hedvig, *Mibálik* Emmy és *Benedek* Kata ugyanabban a szin-örömben, ugyanabban a betűművészkedésben élnek, mint amely mestertük életét teszi hasonlóvá egy középkori scriptorium írásművelő barátjához.*

N. P.

A BUDAPESTI PÁZMÁNY PÉTER M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMÉN az 1926/27. tanév I. félévében a következő művészeti vonatkozású előadások tartottak: 1. *Kuzsinszky Bálint ny. r. tanár*: a) A görög szobrászat köréből; b) A római monumentális építkezés emlékei; c) Római feliratok. 2. *Dr. Heikler Antal ny. r. tanár*: a) Raffael; b) A velencei festészet fénykora (Giórgione, Tizian és Tintoretto); c) Rokokó művészet az ókorban. 3. *Dr. Gerevich Tibor ny. r. tanár*: a) A román és gotikus művészet; b) Szent Ferenc a művészetben (Halálának hétszázados évfordulója alkalmából); c) Gyakorlatok a régi magyar művészet köréből.

A M. KIR. JÓZSEF-MŰEGYETEMEN: Wálder Gyula: Ókori építészet. Ugyanó: Építőművészeti enciklopédia. Möller István: Középkori építészet. Dr. Kónya Iván: Űkori építészet. Ugyanó: Tervezés. Dr. Hübl Dezső: Épületek tervezése és berendezése. Ugyanó: Űkori építészet. Nádler Róbert: Alakrajz. Ugyanó: Ékítménytan. Ugyanó: Vízfestési gyakorlatok. Bory Jenő: Mintázás. Csányi Károly: Képzőművészetek története. Huszka József: A magyar ornamentika fejlődéstörténete. Dr. Forbáth Imre: Városrendezés. Jaschik Álmos: Művészi betűvetés.

A PÉCSI M. KIR. ERZSÉBET-TUDOMÁNYEGYETEMEN: Dr. Nagy József: A művészet filozófiája. Dr. Felvinczi Takács Zoltán: Kelet és Nyugat művészete.

KIÁLLÍTÁSOK:

Szeptember 14-én nyílt meg Hamburgban Kunde Maria szalonjában *Paarkasházi Miklós*-nak színes rajzaiból álló kiállítása;

19-én az *Ernst-Múzeumban* a 84. csoportkiállítás, mely részben Mohács emlékezetének

volt szentelve és bemutatta a múzeum tulajdonában levő II. Lajos király és nővére, továbbá II. Ulászló király családját ábrázoló korukbeli festményeken kívül *Szerékely Bertalan* és *Orlai Péterics* Somának a mohácsi vérszót ábrázoló képeit, ezeken kívül pedig fiatal magyar művészeknek a különböző művészetlepeken a nyár folyamán készült műveit;

26-án a *Nemzeti Szalon* LI-ik csoportkiállítása, melyen *Bakoss Tibor*, *Bán Tibor*, *Jelinska Vera*, *Zajtó Ferenc* festőművészek, *Krammerné Radnai Margit* keramikusi és a *Braulowski* oroszlán művészpárt vettek részt;

október 2-én nyílt meg a *Nemzeti Szalonban* az *Országos Katolikus Szövetség* által rendezett *Egyházsművészeti kiállítás*;

ugyanaznap az *Ernst-Múzeum* 85. csoportkiállítása, melyen *Boldizsár István*, *Fáy Dezső*, *Halósi László*, *Nemes József*, *Tordai-Schilling Oszkár* és *S. Schoasberger Klára* bárónő festőművészek vettek részt;

ugyanezen hónapban az *Orsz. M. Képzőművészeti Társulat* *őzi kiállítása* a *Képzőművészek Új Társasága*, a *Padli László Társaság*, a *Szövetség Művészársága*, valamint néhai *Kélmény Jenő*, *L. Egyed Erna* és *Makóly József* csoportos, illetve emlékkiállításával;

október 31-én a *Nemzeti Szalonban* a *Scheiber Hugó*, *Bor Pál*, *Bölcsény Ferenc*, *Ortner Margit*, *Kobaszy Sándor*, *Novotny Emil* Róbert és *Sós Gyula* festőművészek műveiből állott LI. csoportkiállítás;

november 10-én ugyanott *Ábel Pann* II. kiállítása;

november 14-én a szentendrei városház díszteremében az ottani művésztelép;

ugyanaznap a *Magyar Rézkarcnyomó Műhelyben* *Szónyi István* grafikai kiállítása.

MŰVÉSZETI IRODALOM

Galanthai gróf Esterházy Károly egri püspök emlékének ünnepére születésének kétszázados évfordulója alkalmából Eger város köztársaságának 1925. évi december hó 13-án tartott díszközgyűlésén. Eger, 1926. az Érseki Lixum könyvnyomdája. 64. l. — Eger városának mindenképp nagy oka volt megülni néhai püspökének, Esterházy Károly grófnak kétszázadik születésnapját, hisz e szép városnak minden része ma is e nagy mecénás izlésének, bőkezűségének díszes nyomait mutatja. A nagystílusú emlékművek egész sora pedig egyenesen művészettörténeti jelentőségűvé avatja Egert. És semmi sem jellemző jobban e város kultúrérzékének fejlettségét, mint az, hogy ez az ünnep valószínűleg művészettörténeti zamatot kapott és

az Esterházy emlékezetének felújítását szolgáló ünnep beszédek közül *Dr. Szemcsényi Miklós* ezúttal művészettörténeti új adalékokkal is gazdagította tudományos irodalmunkat. Az itt ismertetett fizetnek, amely az akkor elhangzott felolvasásokat tartalmazza, gerincét és tulajdonképpeni tartalmát az a tanulmány adja, amelyet *Szemcsényi Miklós* tett benne közzé „Esterházy és a művészet” címmel. Csak nemrég volt szó e folyóiratban *Szemcsényi*nek egy kiterjedelmű, de annál magvasabb könyvcsekkéiről („Eger és környéke részletes leolvasza”), amelyben közzétette jelentős felfedezését: a liccum pompás palotájának eddig hiába kutatók szerzőjét állapítván meg *Fellner Jakob* mesterben. Mostani tanulmányában végigkíséri Esterházy hosszú